

Et hujus divisionis unumquodque membrum bifarie subpartitur, quod his pertractandum relinquimus, qui magna de minimis sciunt extrahere: præter quod hoc solum dicimus, quia naturalibus egenis et spiritualibus præcipue manum misericordiae porrigere monemur, verbis Apostoli Pauli dicentis: *Qui suis non providet, et maxime domesticis, fidem abnegat, et est infideli deterior* (I Tim. v, 8). Sed quia nescimus hodie, quis ante Dei oculos dignus sit odio vel amore, demus his et demus illis juxta ejusdem Apostoli vocem dicentis: *Bonum, inquit, operemur ad omnes, maxime autem ad domesticos fidei* (Galat. vi, 10). Et quia sunt qui petunt, sunt et qui verecundantur; cum superest unde possit dari, demus utrisque. De petentibus enim Dominus ait: *Omni petenti te, tribue* (Luc. vi, 30). De verecundis beatus Augustinus super hunc versum: *Qui producit fenum*

A *jumentis, et herbam servituti hominum* (Psal. ciii, 14), dicit hoc modo: « Beatus, » inquit, « qui præoccupat vocem petitori (Enarr. in Psal. ciii, serm. 3, n. 10). » De omnibus indifferenter Dominus ait: *Date, et dabitur vobis* (Luc. vi, 38); et etiam illud: *Date eleemosynam, et ecce omnia munda sunt vobis* (Luc. xi, 41); et iterum illud: *Ignem ardentem exstinguit aqua, et eleemosyna, resistit peccatis* (Eccli. iii, 33); et hinc est illud: *Conclude eleemosynam in sinu pauperis, et hæc orabit pro te* (Eccli. xxix, 15); et bonus pater filio ait: *Si multum tibi fuerit, abundanter retribue; si exiguum, et illud libenter impertire* (Tob. iv, 9). Quod tam solerem omnia [an omnes?] agere studeamus, quatenus in æterna tabernacula recipi mereamur per Dominum Jesum Christum Salvatorem nostrum, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

702 SERMO

In illud Sapientia, vii, 30, et viii, 1: *Sapientia vincit malitiam. Attingit ergo a fine usque ad finem fortiter, et disponit omnia suaviter.*

Non est Bernardi; sed, ut puto, Guiberti abbatis de Novigento, qui in illum Sapientia locum habuit prolixum sermonem, ex lib. 1 De ejus Vita, cap. 16.

1. Sicut sapientia sapor boni, ita malitia sapor mali dicitur. Clavus clavo expellitur: ita et prava bonis supervenientibus eliminantur. Virtute siquidem et Sapientia patris, Mediatore Dei et hominum Christo Jesu crucem pro nobis subeunte, simul cum illo, secundum Apostolum, *crucifixus est homo noster, ut destruat corpus peccati* (Rom. vi, 6). Quid ergo dixerim corpus peccati? Hoc merito dixerim, imaginem quam impigit et confregit lapis excisus de monte sine manibus: cujus caput aureum, et cæterorum membrorum fuisse describuntur quædam ex argento, quædam ex ære, quædam ex ferro, quædam ex luto et ferro (Dan. ii, 32-34). Caput est malitia, quam superius saporem diximus mali: unde et per aurum exprimitur, quo nimirum sapientia in Scripturis designatur. Medium vero corporis, id est pectus et brachia, ex argento fuisse memorantur. Argentum est lucidum et sonorum: cujus sonoritas demulcet auditum, et claritas visum oblectat. Unde per ipsum curiositas designatur, quæ in his duobus sensibus, visu videlicet et auditu, maxime viget: quia per ipsos, utpote principales corporis fenestras, mors crebrius et levius intrare consuevit ad animas nostras. Per ventrem autem et femora, ubi libido dominatur, designatur voluptas: quæ ex ære fuisse describuntur, **703** quod similiter lucidum est et sonorum; quoniam eoque malitiæ rabies incanduit, ut flagitiosi et coinquinati homines, non

C solum in spurcicia delectari, sed etiam in infamia consueverint gloriari; utpote qui lætantur cum malefecerint, et exsultant in rebus pessimis (Prov. ii, 14). Unde pravo suo exemplo corrumpunt et eos qui longe, et eos qui prope sunt: proximos videlicet, mala conversatione; remotos autem, mala conversationis opinione: illorum oculis lucentes, istorum auribus insonantes. Tibiæ quæ molem sustinent corporis, ferreæ dicuntur. Squama squamæ conjungitur (Job. xli, 6, 7), et totam sustinet machinam peccati prava et more ferri indurata voluntas. Quare enim peccas? Quia nescis quid facias? Absit. Quia cogaris ut facias? Absit: sed quia placet ut sic facias. Imbutum ergo et suffocatum veneno diaboli voluntatis desiderium, fomes sceleris, et virus flagitii solum est quod obturat aures, ut non audiant vocem incantantium, et venefici incantantis sapienter. Per pedes, quorum pars quædam erat ferrea, quædam fictilis, opera signantur tenebrarum, quibus ad notitiam pervenitur hominum. Lutum et ferrum bene sibi invicem non coherent. Per lutum, operum immunditia; per ferrum, mentis pertinacia designatur: quæ licet ad horam jungantur, diu tamen coherere non possunt. Ducis siquidem in bonis dies tuos, sed in puncto descendes ad inferos (Job. xxi, 13).

2. Lapis ergo prius pedes comminuit: quia fortitudo et firmamentum nostrum Jesus Christus dat

denique voci suæ vocem virtutis. Unde tonitruum A
voeis ejus factum in virtute, interiora concutit, et per timorem mentis pertinaciam frangit: deinde a vanitate sæculi peccatore avulso, opera destruit per confessionem; bona consequenter desideria immitendo, et ea in bonis adimplendo sanat voluntatem, atque sub jugo disciplinae obturando aures ne audiant sanguinem, claudendo oculos ne videant malum, expellit curiositatem. Et sic ad ultimum sapiens et placeus homo Deo, caput aureum statua confringit, dum saporem mali, quem malitiam diximus, a præcordiis animæ penitus avellit. *Sapientia vincit malitiam*. Cui enim Christus incipit dulcescere, profecto necesse est amare mundum. Est siquidem panis qui de cælo descendit, habens omne delectamentum et suavitatem saporis. Sapor est Patris per illam æternam et ineffabilem naturam; sapor est Angelorum per gratiam: sapor est noster per misericordiam.

3. Vincit ergo, sed qualiter, videamus. *Attingit enim a fine usque ad finem fortiter, et disponit omnia suaviter*. Sunt ergo inveniendi ad minus duo fines altrinsecus positi, quibus sapientia medians attingat utrumque. Quæramus fines istos in parabolis evangelicis; illis videlicet in quibus primum agitur de thesauro, quem qui invenit homo, vendit omnia quæ habet, et emit agrum illum. Subjungitur postmodum de pretiosa margarita, quam negotiator inventam comparat, venditis omnibus quæ possidet. Demum agitur de sagena, quæ missa in mare, congregat bonos et malos pisces (Matth. xiii, 44-48). Similitudines istas diligentius perscrutemur, ut ex ipsis eliciatur proposita veritas. Ager, de quo in prima agitur parabola, disciplina est Ordinis. Ager enim culta terra est, quæ, amputatis fructibus et arborum radicibus extirpatis, habilis est ad semen recipiendum, et fructum afferendum. Talis est disciplina Ordinis, quæ, avulsis peccatorum tribulis remotisque scandalorum occasionibus, digna est plane cui Deus emittat eloquium suum. In qua nimirum verbum suum non est alligatum, sed abbas impedimentorum obstaculis, per humiles et mites corde velociter currit sermo ejus. Hic est ager plenus cui benedixit Dominus (Gen. xxvii, 27), habens irriguum superius, et irriguum inferius (Judic. i, 15), fontes profecto Israel, de quibus in ecclesiis Domino benedicitur. Hi sunt fontes Salvatoris: quorum alter est divinitas, irriguum videlicet superius; alter est humanitas, irriguum scilicet inferius. De fonte humanitatis aquas potamus confidentiæ; quia per ipsam accessum habemus ad Patrem, per confidentiam in fide ipsius: de fonte divinitatis, aquæ prodeunt misericordiae, cujus impetus lætificat civitatem Dei, lætantem in cælis ad plenum, peregrinantem in terris, prout cuique divisit Deus mensuram fidei.

704 De latibulis Prophetarum exsiliit Christus Jesus ad campos pauperum. Per merita suæ humanitatis impertit et divinitatis participium in præmium. Dabit siquidem pacem nobis, transferendo

nos in arcanum suæ divinitatis; quia omnia opera nostra operatus est nobis humilitate suæ humanitatis. Si ergo nostram salutem operata est humanitas, quid operatur divinitas? Nostram profecto delectationem, quia delectationes in dextera ejus usque in finem (Psal. xv, 11).

4. Laborantes igitur in agro paupertatis duo habent irrigua, quibus cordium irrigatur ariditas et terræ nostræ fructificat sterilitas. Absque harum aquarum refrigerio nulla sane adesset proficiendi possibilitas, sed deficiendi incumberet necessitas. Cum enim ad te reversus consideras hinc exasperatæ potentiam majestatis, inde exasperantis pertinaciam iniquitatis, nonne repente subintraret desperatio, nisi mediatoris Dei et hominum hominis Jesu Christi incarnatio succurreret et passio? Supervenientibus autem sæculi tribulationibus, et impugnationibus dæmonis, et elevatis in planitie mentis tuæ tentationum procellis, nonne passionibus hujus temporis succumberes, nisi futuræ gloriæ spes sublevaret? Sicut ergo apud humanitatem Christi habes merita, de quibus confidens desperare non possis, ita apud divinitatem sunt præmia de quorum expectatione possis in tribulationibus non solum respirare, sed et gloriari: quia nimirum fecit nobiscum misericordiam suam, non solum remittens debita, sed etiam promittens præmia. *Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi?* pro omnibus quidem quæ mihi ad conversionem meam tribuit? In ipsa conversione mea corpus meum et animam meam retribuit, imo reddidit, imo me pigritante et renitente ipse a me extorsit. Ecce autem pro omnibus quæ ab initio conversionis meæ mihi tribuit, compunctionem videlicet lacrymarum, devotionem meditationum, consolationem in laboribus, delectationem in meditationibus; pro his, inquam, et innumeris aliis beneficiis, quid ei rursus retribuam? Qui totum dedit, quid ulterius impendere habeo? *Calicem salutaris accipiam, et nomen Domini invocabo* (Psal. cxv, 12, 13). Quid est, *Calicem accipiam?* *Anima mea desiderabit te in nocte, sed et spiritus meus in præcordiis meis. Nomen tuum et memoriale tuum in desiderio animæ* (Isa xxvi, 9, 8.) Nomen Salvatoris mei, fratres mei, carnis meæ, sanguinis mei, nomen a sæculis absconditum, sed in fine sæculorum revelatum; nomen mirabile, nomen ineffabile, nomen inestimabile, imo eo mirabilius, quo inestimabilius, eo magis gratum, quo gratuitum: hoc, inquam, nomen non jam vivente me labiis meis laudabo, sed jam non vivente, me, vivente vero in me Christo, sicut adipe et pinguedine repleatur anima mea, ut non solum exterioribus, sed et interioribus labiis invocem nomen Domini. *Quicumque enim non vocaverit, sed invocaverit nomen Domini, salvus erit* (Joel. ii, 32). Non solum autem nomen, sed et memoriale passionis ejus semper sit in desiderio animæ meæ, ut passionis ejus particeps efficiar, si quo modo agnoscere potero sicut et agnitus sum.

5. Sic ergo calicem ejus accipiam, quia monumenta passionis suae intra animae meae sinum, intra memoriae meae cellas semper revolvam. Aspiciam regem Salomonem in diademate, quo coronavit eum mater sua (*Cantic. III, 11*). Aspiciam eum ligatum, flagellatum, consputum, saturatum opprobriis, clavisque confixum. Aspiciam in hujus deserto exilii serpentem aeneum, super columnam crucis exaltatum, ut serpentes, qui me mordent moriantur; quia nullus qui credit in eum peribit, sed habebit vitam aeternam (*Num. XXI, 9 Joan. III, 14, 15*). Haec et alia patientis et morientis Domini mei memorialia memoriae meae arctius commendabo, et ad os cogitationis revocans ruminabo diutius, ut impinguer devotius. Haec, inquam, crucis et passionis ejus insignia sint praesentia, ut laeva ejus dilectionis, qua nemo unquam majorem habuit, sit sub capite meo, ne videlicet mens mea ad carnalia incurvetur desideria, donec dextera divinitatis ejus amplexetur me (*Cantic. II, 6*); ut absorbeat hoc quod mortale est a vita (*II Cor. V, 4*); et mortale hoc immortalitatem, et corruptibile hoc induat incorruptionem (*I Cor. XV, 53*). Laevam in hoc loco, humanitatem ejus accipio; in qua nobis exhibuit **705** charitatem, ut diximus, qua nemo majorem habet, ponens animam suam etiam pro inimicis suis. Dextera est divinitas, qua desidero amplexari et circumdari. Tunc enim *satiabor*, inquit, *cum apparuerit gloria tua* (*Psal. XVI, 13*): et, *Adimplebis me laetitia cum vultu tuo*; quia *delectationes in dextera tua usque in finem* (*Psal. XV, 11*).

6. Caeterum quantum dextera sinistrae praecellit, quantum videlicet aeterna caducis, incorruptibilia corruptibilibus, immortalia mortalibus; tantum necesse est praecellere charitatem, quam nobis exhibiturus est in gloria suae divinitatis, charitati quam nobis exhibuit in miseria suae humanitatis. Hanc enim et oculus vidit, et auris audivit, et in cor hominis ascendit, non quam praeparavit diligentibus se. Quae tamen est illa charitas? Audi. Licet majorem hac dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis (*Joan. XV, 13*): ipse tamen suam posuit pro inimicis. Cum enim adhuc inimici essemus, reconciliavit nos Deo in sanguine suo (*Rom. V, 10*). Si hoc fecit homo, quid faciet Deus? si hoc fecit pauper, quid faciet dives? si hoc fecit pro inimicis, quid faciet pro amicis? si hoc fecit in via, quid faciet in patria? si hoc fecit in exilio, quid faciet in palatio? si hoc fecit in terra, ubi sui eum non receperunt, quid faciet in caelo, ubi ei omnes obediunt? Si quandoque suggestionibus diaboli, vel importunis carnis nostrae clamoribus ad curam carnis in desideriis peragenda revocemur, anxietates Christi, crucisque supplicium ponamus praee oculis, et confestim ipsa nos docebit experientia, quid senserit Apostolus cum dixit, *Verbum crucis his qui salvi fiunt virtus Dei est* (*I Cor. I, 18*): et, *Mihi absit gloriari nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi* (*Galat. VI, 14*). Quare? Quia sicut fluit

A cera a facie ignis, sic pereunt omnes immunditiae a facie crucis. Dei siquidem infirmitas, nostra est fortitudo, et in stultitia ejus facti sumus sapientes. *Quia enim mundus non cognovit in sapientia Deum, placuit Deo per stultitiam praedicationis salvos facere credentes* (*I Cor. I, 21*). *Verbum caro factum est, et habitavit in nobis* (*Joan. I, 14*). Caro factus est carnalibus, sicut spiritus angelicis spiritibus. Agnoscat eum caro in carne, homo in homine. Agnoscat, inquam, et imitetur, ut eum videre mereatur in majestate, quia per humilitatem pertinet ad sublimitatem. Si enim compatimur, et conregnabimus: si commorimur, et convivemus (*Rom. VIII, 17*; *II Tim. II, 11, 12*). Agnoscamus eum, inquam, secundum carnem, donec calcatis motibus carnis, et omnibus extinctis vel devictis carnalibus desideriis, possimus dicere cum Apostolo: *Et si cognovimus eum secundum carnem, sed jam non novimus* (*II Cor. V, 16*). Licet enim gloriosum sit videre, vel in memoria habere, etiam secundum carnem, speciosum forma praee filiis hominum, magis tamen proponitur nobis caro ejus ad medelam quam ad gloriam, ad necessitatem quam ad beatitudinem. Altera siquidem collata est beatitudo animae, cui nihil creatum sufficere potest, etiamsi, cum terra, caelum possideret. Nec satiari potest ejus cupiditas, donec eum habeat cujus imago est, qui solus potest implere angulos cupiditatis suae.

C 7. Sicut autem Mediator noster duas naturas humanitatem videlicet et divinitatem, conjunxit in una persona, ita singula ejus opera ad hanc, sive illam necesse est pertinere naturam. Ad hanc siquidem miseria, sed ad illam pertinet potentia. Quidquid ergo miseriae passus est, ex homine contraxit. Quidquid potenter operatus est, a Patre habuit. Humanitate igitur et divinitate altrinsecus positus, duo habes media, Passionem et Resurrectionem. Illa est misericordiae et miseriae: ista est potentiae. Vis annuntiari inter pennas columbae, id est inter perfectos sanctae Ecclesiae, quorum videlicet exemplo infirmi roborantur, depressi sublevantur? Dormias necesse est inter medios cleros, id est inter Passionem et Resurrectionem, hinc stipatus fructibus, hinc fulcitus floribus. Fructus ad passionem, flores ad resurrectionem pertinent. Quae seminaverit homo, haec et metet. Qui seminat in carne, de carne metet corruptionem (*Galat. VI, 8*). Seminavit vetus homo in carne, messuit postmodum corruptionem. Quam? Passionem Christi. Nisi enim vetus homo transgrederetur, novus non pateretur. O profundum et inscrutabile redemptionis nostrae consilium! Vere diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum (*Rom. VIII, 28*). Domine Jesu-Christe, si inobedientia **706** Adae cooperata est nobis in bonum, et tantum tamque mirificum bonum, ut tu fieres corruptibilis, tua obedientia in quod bonum nobis cooperabitur? Profecto, ut homo fiat incorruptibilis. Si seminantes in carne, tuam messuimus corruptio-

nem, seminantes in spiritu nostram metemus in corruptionem.

8. Omnium ergo temporum, quae sub conversatione veteris hominis transegimus, fructus noster est passio Christi; cui debemus configurari, mortificationem ejus circumferentes in carne nostra mortali. Unde sicut ab initio conversationis, ita ab initio praedicationis suae proposuit nobis poenitentiam: *Agite*, inquit, *poenitentiam, quoniam appropinquavit regnum caelorum* (*Matth. III, 2*). Magnam refectionem senserat, qui de fructu poenitentiae dicebat: *Fuerunt mihi lacrymae meae panes die ac nocte* (*Psal. XLI, 4*): et alibi, *Cibabis nos pane lacrymarum, et potum dabis nobis in lacrymis in mensura* (*Psal. LXXIX, 6*); et iterum: *Potasti nos vino compunctionis* (*Psal. LIX, 5*). Quare ergo non dixerim poenitentiam messem vel fructum, quae panis vocatur et vinum? Fructus iste amarus est, sed salubris; quia poenitentia amara est quidem ad tolerandum, saluberrima autem ad convalescendum. Proinde fidelis anima quae retro sunt oblivisci desiderans, et ad anteriora extendi, his fructibus stipari et roborari desideret: quatenus ipsis interpositis, ad saecularia desideria carnisque illecebras non possit reflecti. Sicut autem temporalitatem vetustatis nostrae recolentes, finem ejus et fructum habemus poenitentiam: ita aeternitatem novitatis nostrae meditando praecurrentes, quamdam gaudiorum sentimus fragrantiam, quae merito floribus comparatur, quia viso flore spes fructus concipitur, sicut et per horum praegustationem gaudiorum certius animamur ad expectationem futurorum. Quod enim non videmus, speramus: unde et per patientiam expectamus (*Rom. VIII, 25*). Temporis ergo praeteriti fructus est compunctio, aevi futuri flos est devotio.

9. Dormias ergo necesse est inter medios cleros, id est inter Passionem et Resurrectionem; inter fructum et florem, inter compunctionem et devotionem. Qui sunt qui dormiunt? Qui flent, tanquam non flentes; qui gaudent, tanquam non gaudentes; qui utuntur hoc mundo, tanquam non utantur (*I Cor. VII, 30, 31*); qui ut seductores, et veraces, sicut qui ignoti, et cogniti, per ignominiam, et bonam famam (*II Cor. VI, 8*), tam prospera quam adversa hujus vitae transeunt, ac si non sentiant. Beatus siquidem populus, cui etiam in hoc mundo relictus est sabbatismus. Qui dormit, expositus est, nullam sui curam gerens; et tamen quiescit. Ita et nos omnem sollicitudinem nostram in eum projicientes (*I Petr. V, 7*), tam in adversis quam in prosperis exponamus, tam per plana quam per aspera ducatur illius congratulantes: qui ideo inclinavit caelos et descendit, ut reduceret nos in viam rectam, ut de loco peregrinationis iremus in civitatem habitationis. Si haec via ardua est et stricta, ne deficias, quia eo tutior et rectior est. Porro praevius tuus fortis et pius est, paratus utique in defectu tuo te sacris in humeris collocare, et te portare ad gregem; quia qui dux et Dominus tuus est, ipse etiam asinus

A tuus est. *Issachar asinus fortis* (*Gen. XLIX, 14*), et *posteriora dorsi ejus in pallore auri* (*Psal. LXVII, 14*). Ipse dorsum nostrum, cui imponantur onera caeteris membris importabilia; sicut et haedus noster emissarius ipse est, cui imposita sunt peccata nostra (*Levit. XVI, 8-10*), quia vere languores nostros ipse tulit, et dolores nostros ipse portavit (*Isa. LIII, 4*). Hinc ergo in memoriam revolventes passionem Christi, omnia blandimenta mundi ut stercora reputemus, ut passionibus Christi conformemur. Inde spe tenentes firmiter gloriam resurrectionis, ne deficiamus, sed gloriemur in tribulationibus; quia passionibus hujus temporis condignae non sunt ad futuram gloriam quae revelabitur in nobis (*Rom. VIII, 18*).

B 10. Ager ergo paupertatis merito plenus dicitur, quem simul et ver decorat floribus, et autumnus replet fructibus. Cui merito Pater comparat Filium suum, dicens: *Ecce odor filii mei sicut odor agri pleni* (*Gen. XXVII, 27*) In quo nimirum omnis perfectio paupertatis, et virtutum plenitudo superabundavit, ita ut de plenitudine ejus omnes acciperemus (*Joan. I, 16*). Cum enim dives esset, propter nos factus est egenus, ut illius ditaremur inopia (*II Cor. VIII, 9*). Ager iste aquis irriguus, floribus redolens, et abundans fructibus, thesaurum habet **707** in se absconditum, videlicet continentiam carnis. Pretiosus siquidem thesaurus est possidere vas suum in sanctificatione et honore, non in passione desiderii, sicut gentes quae ignorant Deum (*I Thess. IV, 4, 5*). Noli quaerere thesaurum hunc inter spinas et tribulos saecularis illecebrae, nec in silvis ruditatis antiquae. Non enim in silva, sed in agro absconditus est. Quaeras in agro, ubi saturantur ligna campi, et ubi passerres nidificant: id est ubi inconflentes respiciunt, dignos poenitentiae fructus facientes; prolem gignunt, non sibi tantum, sed et aliis proficientes. Continentiam tibi credas necessariam, ut Spiritus sanctus fiat in te fons aquae salientis in vitam aeternam. Aqua non sursum salit, sed desursum necesse est ut veniat. Omne datum optimum et omne donum perfectum desursum est, descendens a Patre luminum (*Jac. I, 17*). Ergo quod salit in vitam aeternam, a vita aeterna profecto descendit. Unde licet aqua desursum veniat, nisi continentem et integrum habeat conductum, sursum non redit, sed diffluit. Descendit in te Spiritus sanctus, vivificavit animam tuam, ut in te saliat in vitam aeternam. Contines necesse est ut sit corpus tuum, quatenus obtures aures tuas ne audias sanguinem, et claudas oculos tuos ne videas malum (*Isa. XXXIII, 15*); ne gratia de superis tibi collata, per minus circumspicuos sensus tuos foris effluat, spiritu tuo diffuso in vanitates et insanias falsas.

11. Nota, aliud esse continentem, aliud castum. Luxuriosus et castus sibi repugnant. Luxuriosi est motus sentire, et motibus consentire: casti est nec motus sentire, et motibus consentire. Contines est in medio, utrobique sumens participium; cum altero commune habens motus sentire, cum altero